

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm en-Nahvî, *Evâḥu'l-mesâlik ilâ Elfiyyeti İbn Mâlik* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1967, neşredenin girişi, I, 6-9; a.mlf., *Şerhu Kaṭri'n-nedâ ve bellî's-şadâ* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1374/1954, neşredenin girişi, s. 6-9; a.mlf., *Şerhu Kaşideti Ka'b b. Zühayr* (nşr. Mahmûd Hasan Ebû Nâcî), Dımaşk 1414/1984, neşredenin girişi, s. 13-17; a.mlf., *Tahlişü's-şevâhid ve telhişü'l-fevâ'id* (nşr. Abbas Mustafa es-Sâlihî), Beyrut 1406/1986, neşredenin girişi, s. 5-36; a.mlf., *Nüzhetü't-tarf fi 'İlmî's-şarf* (nşr. Ahmed Abdülmecîd Herîdî), Kahire 1410/1990, neşredenin girişi, s. 5-49; a.mlf., *İkâmetü'd-deli'ala şihhati't-temsil ve fesâdi't-te'vil* (EAÜFD içinde, nşr. Rabîha Çelebi), sy. 3 (1979), neşredenin girişi, s. 348-358; a.mlf., *Şerhu Şüzürî'z-zeheb* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1355/1936, neşredenin girişi, s. 6-9; Kemâleddin el-Enbârî, *Nüzhetü'l-elibbâ'2* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl), Kahire 1386/1967, s. 390; Yâkûb, *Mu'cemü'l-üdeba'2*, V, 46; İbn Haldûn, *Muḳaddime*, III, 1241, 1267-1268; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-kâmine*, II, 308-310; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, X, 336; a.mlf., *el-Menhelü's-şâfi*, VII, 131-132; Süyûtî, *Buğyeytü'l-vu'ât*, II, 68-70; a.mlf., *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir fi'n-naḥv* (nşr. Abdül'âl Sâlim Mekrem), Beyrut 1406/1985, VII, 42-97, 107-123, 231-263, 271-293; a.mlf., *Hüsnü'l-muḥâḍara*, I, 257; *Keşfü'z-zunûn*, I, 124-125, 154, 406, 563, 564, 604; II, 1021, 1332, 1352, 1477, 1561, 1669, 1751-1754, 1818; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hâşiye 'ala Şerhi Bânet Sü'âd* (nşr. Nazif Hoca), Beyrut 1400/1980, I, 55-56; Şevkânî, *el-Bedrü't-tâli'*, I, 400-402; Serkîs, *Mu'cem*, I, 273-276; Brockelmann, *GAL*, II, 23, 27-31; *Suppl.*, I, 507; II, 16-20; C. Zeydan, *Âdâb* (Dayf), III, 154-155; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'el-lifin*, VI, 136-137; Şevkî Dayf, *el-Medârisü'n-naḥviyye*, Kahire 1968, s. 346-355; Ömer Feruh, *Târîḫü'l-edeb*, III, 781-787; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), IV, 147; Ali Fevde Nil, *İbn Hişâm el-Enşârî: âşâruḥu ve mezhebühü'n-naḥvî*, Riyad 1406/1985; Sâmî Avad, *İbn Hişâm en-Nahvî*, Dımaşk 1987; Abdül'âl Sâlim Mekrem, *el-Medresetü'n-naḥviyye fi Mısrı ve's-Şâm fi'l-ḳarneyni's-sâbi' ve's-şâmin mine'l-hicre*, Beyrut 1410/1990, s. 352-439; Moh. Ben Cheneb, "İbn Hişâm", *İA*, V/2, s. 754-755; H. Fleisch, "İbn Hişâm", *EP* (İng.), III, 801-802.

 M. REŞİT ÖZBALIKÇI

İBN HUBEYŞ

(ابن حبيش)

Ebû'l-Kâsım Abdurrahmân b. Muhammed b. Abdillâh (Ubeydillâh) el-Enşârî el-Endelüsî (ö. 584/1188)

Kur'an, hadis, tarih, dil ve edebiyat âlimi.

504'te (1110-11) Meriye'de (Almeria) doğdu. Dayısı Hubeys'e nisbetle İbn Hubeys diye tanındı. Ayrıca Hatîb unvanıyla da anılır. Devrinin meşhur âlimlerinden

Ruşâtî, İbn Vaddâh, Ali b. İbrâhim el-Enşârî'den kıraat, hadis ve fıkıh okudu. Daha sonra tahsil amacıyla Kurtuba'ya (Cordoba) giderek Yûnus b. Muhammed b. Mugis, Ca'fer b. Muhammed el-Mekkî, Muhammed b. Asbağ, Ebû Bekir İbnü'l-Arabî ve Muhammed İbn Ebû Zeyd'den ders aldı. Kendisinden kıraat, hadis, dil ve edebiyat alanlarında Ahmed b. Muhammed et-Tarsûsî, Ebû Süleyman İbn Havtullah, Abdullah b. Hasan el-Mâlekî, İbn Dihye el-Kelbî, Kelâf ve Ali b. Yûsuf b. Şerîk gibi âlimler istifade etti. Hıristiyanlar 542'de (1147) Meriye'yi ele geçirdince Mürsiye'ye (Murcia) giderek Cezîretü Şakr'a yerleşti ve orada Muvahhidler Devleti hükümdarı Yûsuf b. Abdülmü'min tarafından yaklaşık 556 (1161) yılından itibaren kadılık ve hatiplik görevine tayin edildi. On iki yıl bu görevde kaldıktan sonra Mürsiye hatipliğine, 575'te (1179) Mürsiye kadılığına getirildi. Önce hükümdar, sonra da onun oğlu ile yakın ilişki içerisinde olması sebebiyle değerli eserlerin bulunduğu kütüphanelerden faydalanma imkânı bulmuş ve bu husus ilmi kişiliğinin gelişmesinde etkili olmuştur. İbn Hubeys 14 Safer 584'te (14 Nisan 1188) Mürsiye'de vefat etti.

Eserleri. İbn Hubeys'in günümüze ulaşan tek eseri *Kitâbü'l-Ğazavât* (Meğâzî) adını taşımaktadır. Tam adı *el-Ğazavâtü'd-dâminetü'l-kâmile ve'l-fütûḫü'l-câmi'atü'l-hâfiletül-kâ'ine fi eyyâmi'l-ḫulefâ'il-üvelî's-selâse: Ebî Bekir eş-Şiddîk ve Ebî Hâfis 'Ömer el-Fârûk ve Ebî 'Amr Zinnüreyn 'Oşmân olan eser Yûsuf b. Abdülmü'min'in isteği üzerine kaleme alınmıştır. 583'te (1187) tamamlanan eserde ilk üç halife dönemindeki İslâmî fetihler ele alınmış, başta Seyf b. Ömer'in zamanımıza kadar gelmeyen *Kitâbü'l-Fütûḫ ve'r-ridde*'si ile Vâkıdî'nin *Kitâbü'r-Ridde* adlı eserleri olmak üzere çeşitli kaynaklardan faydalanılarak ridde savaşları anlatılmış, ardından Muhammed b. Abdullah el-Ezdî'nin *Fütûḫu's-Şâm*'ı gibi kaynaklara dayanılarak Suriye'deki fetihler konu edilmiştir. Daha sonra Mısır ve Kuzey Afrika'nın fethiyle ilgili rivayetler, müslümanların denizcilik alanındaki faaliyetleri ve Zâtü's-savârî Savaşı üzerinde durulmuştur. Kitabın ikinci yarısı Irak fetihlerine ayrılmış, ardından diğer Sâsânî bölgelerinin fethi anlatılmıştır. Eser Abdullah Guneym (I-IV, Kahire 1404-1408/1983-1987) ve Süheyl Zekkâr (I-II, Beyrut 1412/1992) tarafından ya-*

yımlanmıştır. Kaynaklarda İbn Hubeys'in *el-Elḳâb* adında bir risâlesi daha olduğu kaydedilmektedir (İbnü'l-Ebbâr, II, 573).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hubeys, *Ğazavât* (nşr. Süheyl Zekkâr), Beyrut 1412/1992, neşredenin girişi, I, 5-21; Münzirî, *et-Tekmilte*, I, 79; İbnü'l-Ebbâr, *et-Tekmilte* (nşr. F. Codera), Madrid 1886, II, 573; Zehbî, *Tezkiretü'l-huffâz*, IV, 141-143; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ'*, XXI, 118-121; İbnü'l-Cezzerî, *Ğayeytü'n-nihâye*, II, 378; Süyûtî, *Buğyeytü'l-vu'ât*, II, 85-86; Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî, *Neylül-ibtiḥâc* (İbn Ferhûn, *ed-Dibâcû'l-müzheb* içinde), Kahire 1329, s. 162-163; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1460, 1747; Mahlûf, *Şeceretü'n-nür*, s. 157; Brockelmann, *GAL*, I, 344; *Suppl.*, I, 587; D. M. Dunlop, "The Spanish Historian Ibn Ḥubaish", *JRAS* (1941), s. 359-362; a.mlf., "İbn Ḥubays", *EP* (Fr.), III, 826-827; Abdülmü'min Muhtâr Emîn, "İbn Hubeys el-Endelüsî", *Mecelletü'l-mü'errifi'l-Arabî*, sy. 18, Bağdad 1981, s. 122-137; *en-Neşretü'l-aḫbâriyye*, sy. 3, Riyad 1412/1992, s. 23; Muhammed Hâdî Müezzîn-i Câmî, "İbn Hubeys", *DMBİ*, III, 310-312.

 SÂMÎ ES-SAKKÂR

İBN HUCEYRE

(bk. ABDURRAHMAN b. HUCEYRE).

İBN HÛD

(ابن هود)

(ö. 438/1046)

Endülüs'ün Aragon bölgesinde hüküm süren Hûdîler'in kurucusu (bk. HÛDÎLER).

İBN HUMEYD

(ابن حميد)

Muhammed b. Abdillâh b. Ali el-Âmirî en-Necdî (ö. 1295/1878)

Hanbelî fıkıh âlimi ve biyografi yazarı.

1236 (1821) yılında Necid bölgesindeki Kasım'ın merkezi Uneyze'de dünyaya geldi. Abdullah b. Abdurrahman el-Besâm doğum tarihini 1232 (1817) olarak kaydederse de ('*Ulemâ'ü Necd*, III, 862) İbn Humeyd, 1248 (1832) yılında Uneyze'de geçen bir olaydan söz ederken o vakit on iki yaşında olduğunu belirtir (*es-Süḫubü'l-vâbile*, II, 630, 644). Âmir b. Sa'saa kabilesine mensup olup atalarından Humeyd b. Gânim'e nisbetle İbn Humeyd